Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (deseto vijeće)

21. ožujka 2019.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Platne usluge na unutarnjem tržištu – Direktiva 2007/64/EZ – Članak 74. stavak 2. – Nalog za plaćanje kreditnim transferom – Neispravna jedinstvena identifikacijska oznaka koju je naveo platitelj – Izvršenje naloga za plaćanje na temelju jedinstvene identifikacijske oznake – Odgovornost pružatelja platnih usluga primatelja plaćanja”

U predmetu C-245/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunale ordinario di Udine (Redovni sud u Udinama, Italija), odlukom od 30. ožujka 2018., koju je Sud zaprimio 9. travnja 2018., u postupku

Tecnoservice Int. Srl, u stečaju,

protiv

Poste Italiane SpA,

SUD (deseto vijeće),

u sastavu: C. Lycourgos, predsjednik vijeća, E. Juhász i I. Jarukaitis (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: H. Saugmandsgaard Øe,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Poste Italiane SpA, A. Fratini, *avvocatessa*,

– za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju F. Subrani i A. Collabolletta, *avvocati dello Stato*,

– za češku vladu, M. Smolek, J. Vláčil i O. Serdula, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, H. Tserepa-Lacombe i V. Di Bucci, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: talijanski

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članaka 74. i 75. Direktive 2007/64/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ (SL 2007., L 319, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 10., svezak 2., str. 172.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društava Tecnoservice Int. Srl, u stečaju (u daljnjem tekstu: Tecnoservice) i Poste Italiane SpA u vezi s plaćanjem iznosa pogrešnom primatelju plaćanja, zbog platiteljeva neispravnog navođenja jedinstvene identifikacijske oznake.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 40., 43. i 48. Direktive 2007/64 glase:

„(40) Za potpuno integriranu automatiziranu obradu plaćanja i za pravnu sigurnost povezanu s ispunjavanjem osnovnih obveza između korisnika platnih usluga ključno je da račun primatelja plaćanja bude odobren za ukupni iznos koji je platitelj prenosio. […]

[…]

(43) S ciljem poboljšanja učinkovitosti plaćanja diljem [Europske unije], za sve naloge za plaćanje koje je zadao platitelj, a koji su nominirani u eurima ili valuti države članice izvan europodručja, uključujući kreditne transfere i novčane pošiljke, trebao bi biti određen rok izvršenja od najviše jednog dana. […] Budući da su nacionalne infrastrukture platnog prometa često vrlo učinkovite te kako bi se spriječilo smanjenje razine postojeće kvalitete usluge, državama članicama treba dopustiti da gdje je potrebno zadrže ili usvoje pravila koja određuju kraći rok izvršenja od jednog radnog dana.

[…]

(48) Pružatelj bi platnih usluga trebao imati mogućnost nedvosmisleno navesti informacije potrebne za pravilno izvršenje naloga za plaćanje. S druge strane međutim, kako bi se izbjeglo rascjepkanost i ugrožavanje uspostavljanja integriranih platnih sustava u [Uniji], državama bi članicama trebalo dopustiti zahtijevanje posebnih identifikacijskih oznaka koje se koriste za platne transakcije. Međutim, države članice ne bi trebalo spriječiti da od pružatelja platnih usluga platitelja zahtijevaju poslovanje s dužnom pažnjom, te gdje je to tehnički izvedivo i ne zahtijeva ručnu intervenciju, provjeru usklađenosti jedinstvene identifikacijske oznake te ako se utvrdi da jedinstvena identifikacijska oznaka nije usklađena i odbiju nalog za plaćanje te o tome obavijeste platitelja. Odgovornost pružatelja platnih usluga trebalo bi ograničiti na pravilno izvršavanje platnih usluga u skladu s nalogom za plaćanje korisnika platnih usluga.”

4 Članak 4. te direktive glasi:

„Za potrebe ove Direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[…]

5. ‚platna transakcija' znači čin polaganja, prijenosa ili podizanja novčanih sredstava koji inicira platitelj ili primatelj plaćanja bez obzira na osnovne obveze iz odnosa između platitelja ili primatelja plaćanja;

[…]

21. ‚jedinstvena identifikacijska oznaka' znači kombinacija slova, brojeva i znakova koju pružatelj platnih usluga određuje korisniku platnih usluga i koju korisnik platnih usluga mora navesti za nedvosmislenu identifikaciju drugog korisnika platnih usluga i/ili njegovog računa za plaćanje koji se koristi u platnoj transakciji;

[…]"

5 Poglavlje 2., naslovljeno „Jednokratne platne transakcije", iz glave III. navedene direktive sadržava članak 37. te direktive, naslovljen „Informacije i uvjeti". Stavkom 1. tog članka propisuje se:

„Države članice osiguravaju da korisniku platnih usluga budu pružene ili mu se stave na raspolaganje sljedeće informacije i uvjeti:

(a) specifikacija informacija ili jedinstvena identifikacijska oznaka koju korisnik platnih usluga mora navesti kako bi nalog za plaćanje mogao biti pravilno izvršen;

[…]"

6 Poglavlje 3., naslovljeno „Okvirni ugovori", koje je dio glave III. iste direktive, sadržava članak 42. te direktive, naslovljen „Informacije i uvjeti". Taj članak glasi:

„Države članice osiguravaju da korisniku platnih usluga budu osigurane sljedeće informacije i uvjeti:

[…]

2. o korištenju platnih usluga:

[…]

(b) specifikacija informacija ili jedinstvena identifikacijska oznaka koju korisnik platnih usluga mora navesti kako bi nalog za plaćanje mogao biti pravilno izvršen;

[…]"

7 Člankom 74. Direktive 2007/64, naslovljenim „Neispravne jedinstvene identifikacijske oznake", predviđeno je:

„1. Ako je nalog za plaćanje izvršen u skladu s jedinstvenom identifikacijskom oznakom, nalog za plaćanje se smatra ispravno izvršenim u odnosu na primatelja plaćanja koji je određen jedinstvenom identifikacijskom oznakom.

2. Ako je jedinstvena identifikacijska oznaka koju navede korisnik platnih usluga neispravna, pružatelj platnih usluga sukladno članku 75. nije odgovoran za neizvršenje ili pogrešno izvršenje platne transakcije.

Međutim, pružatelj platnih usluga platitelja čini razumne napore da bi povratio novčana sredstva iz te platne transakcije.

[…]

3. Ako korisnik platnih usluga pruži dodatne informacije osim onih određenih člankom 37. stavkom 1. točkom (a) ili člankom 42. stavkom 2. točkom (b), pružatelj platnih usluga odgovoran je samo za izvršenje platnih transakcija u skladu s jedinstvenom identifikacijskom oznakom koju je naveo korisnik platnih usluga.”

8 Člankom 75. te direktive, naslovljenim „Neizvršenje ili pogrešno izvršenje”, njegovim stavcima 1. i 2. u biti je predviđeno da se njima utvrđuju odgovornosti „ne dovodeći u pitanje […] članak 74. stavke 2. i 3.” navedene direktive.

Talijansko pravo

9 Direktiva 2007/64 prenesena je u talijansko pravo decretom legislativo n. 11, recante attuazione della direttiva 2007/64/CE (Zakonodavna uredba br. 11 o prenošenju Direktive 2007/64/EZ) od 27. siječnja 2010. (redovni dodatak GURI-ju br. 36 od 13. veljače 2010., u daljnjem tekstu: Zakonodavna uredba br. 11/2010).

10 Članci 74. i 75. Direktive 2007/64 preneseni su člancima 24. i 25. Zakonodavne uredbe br. 11/2010, čiji je tekst gotovo istovjetan onome navedenih članaka direktive.

Glavni postupak i prethodno pitanje

11 Dužnik društva Tecnoservice 3. kolovoza 2015. svojoj je banci dao nalog za plaćanje bankovnim transferom u korist tog društva, na tekući račun otvoren kod društva Poste Italiane, identificiran pomoću jedinstvene identifikacijske oznake u smislu članka 4. točke 21. Direktive 2007/64, odnosno međunarodnog broja bankovnog računa (u daljnjem tekstu: IBAN). U tom nalogu za prijenos sredstava bilo je navedeno i ime željenog primatelja tih sredstava, odnosno Tecnoservice.

12 Prijenos sredstava bio je izvršen na račun koji odgovara tom IBAN-u. Međutim, pokazalo se da je taj prijenos sredstava bio izvršen u korist subjekta koji nije društvo Tecnoservice, koje zato nikada nije primilo iznos koji mu je bio dugovan.

13 Društvo Tecnoservice je protiv društva Poste Italiane podnijelo tužbu Tribunalu ordinario di Udine (Redovni sud u Udinama, Italija), sudu koji je uputio zahtjev, tvrdeći da je društvo Poste Italiane odgovorno jer nije provjerilo odgovara li IBAN koji je naveo davatelj naloga za plaćanje imenu primatelja plaćanja. Tako je društvo Poste Italiane omogućilo da predmetni iznos bude prenesen pogrešnom primatelju plaćanja, iako je postojalo dovoljno elemenata za utvrđenje da je jedinstvena identifikacijska oznaka bila neispravna.

14 Prema mišljenju društva Poste Italiane ono ne snosi nikakvu odgovornost s obzirom na to da je izvršilo prijenos sredstava na račun koji odgovara IBAN-u koji je naveo davatelj naloga za plaćanje i nije obvezno provesti nikakvu dodatnu provjeru.

15 Sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu ističe da se odredbama Direktive 2007/64 u biti predviđa da se nalog za plaćanje izvršen u skladu s jedinstvenom identifikacijskom oznakom smatra ispravno izvršenim.

16 Međutim, prema njegovu mišljenju, članci 74. i 75. Direktive 2007/64 i, slijedom toga, relevantne odredbe nacionalnog zakonodavstva mogu se tumačiti na dva različita načina.

17 Prema prvom tumačenju, ta se dva članka primjenjuju isključivo na odnos između platitelja i njegove banke, a ne na odnos između banke primatelja plaćanja i drugih zainteresiranih osoba, kao što su davatelj naloga za plaćanje, stvarni primatelj plaćanja ili pogrešan primatelj plaćanja. U tom bi slučaju na taj drugi odnos trebalo primijeniti samo nacionalne propise, koji su često utemeljeni na pravilima o odgovornosti koja su različita i šireg opsega od onih koja su utvrđena ovom direktivom.

18 Prema drugom tumačenju oba se članka primjenjuju na cjelokupnu platnu transakciju, što bi uključivalo i ponašanje banke primatelja plaćanja. U tom bi slučaju odgovornost pružatelja platnih usluga primatelja plaćanja također bila usko povezana samo sa poštovanjem IBAN-a koji je naveo davatelj naloga za plaćanje.

19 U tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev primjećuje da su tijela nadležna za izvansudsko rješavanje sporova u okviru Arbitro Bancario e Finanziario (Arbitraža za bankovna i financijska pitanja, Italija) u tom području donijela različite odluke, ali da je tijelo zaduženo za koordinaciju između tih tijela izjavilo da prednost daje drugom tumačenju.

20 U tim je okolnostima Tribunale ordinario di Udine (Redovni sud u Udinama) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li članke 74. i 75. Direktive [2007/64], u verziji koja je bila na snazi 3. kolovoza 2015., koji se odnose na obveze i ograničenja odgovornosti pružatelja platnih usluga, kako su u talijansko pravo preneseni člancima 24. i 25. [Zakonodavne uredbe br. 11/2010], tumačiti na način da se primjenjuju samo na pružatelja platne usluge davatelja naloga za izvršenje takve usluge ili pak na način da se primjenjuju i na pružatelja platnih usluga primatelja plaćanja?”

O prethodnom pitanju

21 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članke 74. i 75. Direktive 2007/64 tumačiti na način da se, kada je nalog za plaćanje izvršen u skladu s jedinstvenom identifikacijskom oznakom koju je naveo korisnik platnih usluga, a koja ne odgovara imenu primatelja plaćanja koje je naveo taj isti korisnik, ograničenje odgovornosti pružatelja platnih usluga primjenjuje samo na pružatelja usluga davatelja naloga za plaćanje ili da se ono primjenjuje i na pružatelja platnih usluga primatelja plaćanja.

22 Valja podsjetiti da je člankom 74. stavkom 1. Direktive 2007/64 predviđeno da „[a]ko je nalog za plaćanje izvršen u skladu s jedinstvenom identifikacijskom oznakom, nalog za plaćanje se smatra ispravno izvršenim u odnosu na primatelja plaćanja koji je određen jedinstvenom identifikacijskom oznakom”. U stavku 2. prvom podstavku istog članka navodi se da „[a]ko je jedinstvena identifikacijska oznaka koju navede korisnik platnih usluga neispravna, pružatelj platnih usluga sukladno članku 75. nije odgovoran za neizvršenje ili pogrešno izvršenje platne transakcije”.

23 Stoga treba istaknuti da, s obzirom na to da iz elemenata spisa podnesenog Sudu proizlazi da se dvojbe suda koji je uputio zahtjev u biti odnose na tumačenje članka 74. stavka 2. Direktive 2007/64, koji se odnosi posebno na slučaj u kojemu je jedinstvena identifikacijska oznaka koju je dostavio korisnik neispravna, potonju odredbu valja protumačiti kako bi se tom sudu dao koristan odgovor.

24 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, prilikom tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo njezin tekst već i kontekst i ciljeve propisa kojeg je ona dio (presude od 2. rujna 2015., Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, t. 28. i navedena sudska praksa i od 16. studenoga 2016., DHL Express (Austria), C-2/15, EU:C:2016:880, t. 19.).

25 U ovom slučaju valja utvrditi da tekst članka 74. stavka 2. prvog podstavka Direktive 2007/64, koji koristi samo izraz „pružatelj platnih usluga”, ne pravi nikakvu razliku između različitih pružatelja platnih usluga. S obzirom na taj tekst, ograničenje odgovornosti predviđeno tom odredbom stoga se primjenjuje na sve pružatelje usluga koji sudjeluju u platnoj transakciji, a ne samo na jednog od njih.

26 Takvo doslovno tumačenje potkrijepljeno je kontekstom u kojem se ta odredba nalazi. Naime, s jedne strane, pojam „platna transakcija” je u smislu Direktive 2007/64, u njezinu članku 4. točki 5., definiran kao čin polaganja, prijenosa ili podizanja novčanih sredstava „koji inicira platitelj ili primatelj plaćanja” bez obzira na osnovne obveze iz odnosa između platitelja i primatelja plaćanja. Iz te definicije dakle proizlazi da se pojam „platna transakcija” odnosi na cjelokupan i jedinstven čin između platitelja i primatelja plaćanja, a ne samo na pojedinačne odnose platitelja i primatelja plaćanja s njihovim pružateljima platnih usluga.

27 S druge strane, člankom 74. stavkom 2. drugim podstavkom Direktive 2007/64 samo se „pružatelju platnih usluga platitelja” nalaže obveza da učini razumne napore kako bi povratio novčana sredstva iz te platne transakcije. Stoga, da je zakonodavac Unije htio ograničiti učinke članka 74. stavka 2. prvog podstavka Direktive 2007/64 samo na pružatelje platnih usluga platitelja, u pogledu naloga za plaćanje izvršenih u skladu s jedinstvenom identifikacijskom oznakom koju je naveo korisnik platnih usluga, to bi također pojasnio i u toj odredbi.

28 Usto, tumačenje članka 74. stavka 2. Direktive 2007/64, kako je navedeno u točki 25. ove presude, potkrijepljeno je i ciljevima te direktive. Naime, valja istaknuti da, s jedne strane, iz uvodne izjave 40. Direktive 2007/64 proizlazi da je njezin cilj među ostalim zajamčiti potpuno integriranu automatiziranu obradu transakcija i da, s druge strane, iz njezine uvodne izjave 43. proizlazi da se tom direktivom nastoji poboljšati učinkovitost i brzina plaćanja. Ti se ciljevi automatizirane obrade i brzine plaćanja mogu pak bolje ostvariti tumačenjem te odredbe na način da se njome ograničava odgovornost pružatelja platnih usluga kako platitelja tako i primatelja plaćanja, čime se na taj način ti pružatelji platnih usluga oslobađaju obveze provjere odgovara li jedinstvena identifikacijska oznaka koju je naveo korisnik platnih usluga osobi koja je navedena kao primatelj plaćanja.

29 Osim toga, valja primijetiti da je u uvodnoj izjavi 48. Direktive 2007/64, istina, određeno da države članice nisu spriječene da, gdje je to tehnički izvedivo i ne zahtijeva ručnu intervenciju, za pružatelja platnih usluga „platitelja” predvide obvezu dužne pažnje. Međutim, u njoj se navodi, pri čemu se ne čini razlika između dviju kategorija pružatelja platnih usluga, da bi odgovornost pružatelja platnih usluga trebalo ograničiti na pravilno izvršavanje platnih usluga u skladu s nalogom za plaćanje korisnika platnih usluga.

30 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da na postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 74. stavak 2. Direktive 2007/64 treba tumačiti na način da, kad je nalog za plaćanje izvršen u skladu s jedinstvenom identifikacijskom oznakom koju je naveo korisnik platnih usluga, a koja ne odgovara imenu primatelja plaćanja koje je naveo taj isti korisnik, ograničenje odgovornosti pružatelja platnih usluga, predviđeno tom odredbom, primjenjuje se kako na pružatelja platnih usluga platitelja tako i na pružatelja platnih usluga primatelja plaćanja.

Troškovi

31 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (deseto vijeće) odlučuje:

Članak 74. stavak 2. Direktive 2007/64/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga 2007. o platnim uslugama na unutarnjem tržištu i o izmjeni direktiva 97/7/EZ, 2002/65/EZ, 2005/60/EZ i 2006/48/EZ te stavljanju izvan snage Direktive 97/5/EZ treba tumačiti na način da, kad je nalog za plaćanje izvršen u skladu s jedinstvenom identifikacijskom oznakom koju je naveo korisnik platnih usluga, a koja ne odgovara imenu primatelja plaćanja koje je naveo taj isti korisnik, ograničenje odgovornosti pružatelja platnih usluga, predviđeno tom odredbom, primjenjuje se kako na pružatelja platnih usluga platitelja tako i na pružatelja platnih usluga primatelja plaćanja.

Potpisi